

Lleure i valors. El valor del treball educatiu en el temps lliure

Traducción no disponible en castellano

Universitat de Girona Grup de debat de l'àmbit del lleure(*) La reflexió que presento en aquest espai és resultat d'una sessió de treball amb una dotzena de persones implicades en l'educació en el temps lliure. El text que segueix pretén recollir, doncs, algunes de les idees principals que, al meu entendre, van manifestar-se i posar-se de relleu. 1. Quan els educadors parlem de lleure o temps lliure tendim fàcilment a reduir l'abast d'aquest concepte centrant-nos fonamentalment en els programes i serveis que tradicionalment s'han entès com "d'educació en el lleure". Aquesta acotació porta implícita sovint també una limitació del discurs de manera que s'acaba parlant del lleure infantil i, com a molt, d'una part dels joves. Si bé és important el paper que aquests serveis i programes desenvolupen en el marc de temps lliure, hem de reconèixer que la seva incidència no arriba a la majoria de la població i que, per tant, al costat d'una anàlisi dels valors i els projectes educatius d'aquests serveis pensats explícitament per fer una tasca de formació, hi ha una oferta molt més àmplia, potent i diversa que, de forma més o menys informal i inconscient, transmet també valors en el marc del temps lliure. Ens referim a tota l'oferta de lleure que ofereixen les ciutats (el turisme, la indústria cultural i recreativa, l'oci nocturn, etc.) i que cada vegada més s'està convertint en el motor econòmic de molts països i en un espai de realització personal —o alienació personal, segons sigui l'oferta— molt important, més enllà del temps de treball. 2. L'educació en lleure continua essent avui un àmbit d'intervenció educativa molt important. Les dades de participants en algunes d'aquestes entitats sembla que no estan en el seu millor moment. Amb tot, cal considerar que mai com avui hi havia hagut tantes i tan diferents ofertes i possibilitats en el lleure, la qual cosa vol dir que el valor de les dades d'abans, quan les entitats d'educació en el lleure eren una de les poques ofertes existents, és molt diferent del valor que tenen avui les xifres actuals, amb la multitud d'ofertes i interessos que conflueixen en aquest sector. Davant d'una oferta tan diversa en el lleure es planteja el dilema de la qualitat educativa de les propostes existents. Les famílies actuals, però, són conscients de la funció educativa que realitzen moltes entitats que ofereixen activitats en el temps lliure, encara que cal admetre que una part d'aquestes famílies el primer que valora és la funció de "custòdia" que li suposen aquests serveis. 3. Sembla que l'oferta que proporcionen bona part de les entitats i serveis d'educació en el lleure avui hagi perdut l'interès per una part de la població infantil i juvenil. Si fa vint-i-cinc anys aquestes iniciatives suposaven l'avantguarda d'unes pràctiques i propostes pedagògiques, avui dóna la sensació que s'hagi perdut força en aquest aspecte. Alguns atribueixen part d'aquesta situació a l'estancament en la innovació metodològica, d'altres a la manca de sintonia amb una part molt important dels joves i d'altres, a la falta de reconeixement polític al treball —bon treball— que s'està fent. 4. Malgrat tot, mai com avui havia existit tanta formació i preparació per al treball educatiu en el lleure. Les instal·lacions, serveis i projectes que s'ofereixen en l'actualitat tenen sens dubte una millor qualitat, sense ser l'òptima, si ho comparem amb anys enrere i l'interès i la voluntat dels equips d'educadors és, com a mínim, el mateix. Ha canviat, doncs, l'entorn, la societat i amb aquesta, les famílies, el ritme de vida i les relacions humanes en alguns casos. El treball educatiu és, efectivament, diferent. És aquest el repte, el factor determinant que explica la situació actual i que fa que avui, malgrat la major preparació i la major disposició de recursos, sigui tan complex treballar educativament. La diversitat de cultures, persones i interessos que avui trobem en el lleure enriqueixen enormement aquest espai i el fan més interessant i oportú que abans, però alhora també reclamen una major responsabilitat als seus educadors. És evident que el diàleg en valors ens enriqueix a tots i que és imprescindible per arribar a l'entesa, la convivència i la configuració de projectes comuns. Aquest és també un dels reptes de l'educació en el temps lliure en l'actualitat: fer del temps lliure un temps per a la creació i la realització de projectes col·lectius des del diàleg i gaudi personal. 5. Els valors es transmeten des del pla vivencial, a través de les experiències i amb el contacte amb les persones. Els valors no es poden educar deslligats de la mateixa experiència i de

l'exemplaritat. L'educació en el lleure ha estat sempre un marc idoni i especial per crear i viure experiències intenses i inoblidables. Aquest ha estat i és encara avui un dels recursos educatius més importants que té el lleure, en la mesura que parteix d'un marc de llibertat, lliure d'obligacions i imposicions sobre la feina a fer i amb la predisposició de les persones per experimentar i compartir emocions. El lleure possibilita un marc "especial" on s'assagen valors, justament perquè es un temps volgut, de relació i experimentació de la vida. 6. Perquè els valors siguin útils han de ser contrastats amb l'experiència i la pràctica –sobretot avui que hi ha una crisi de convencions pràctiques–, llavors és quan es poden proporcionar models d'actuació i comportaments vàlids per a la vida quotidiana, descobrir-ne les possibilitats i els límits. El lleure ofereix en aquest sentit justament la possibilitat d'un marc d'aprenentatge fabulós perquè aporta espais naturals de relació amb els altres i amb l'entorn (el barri, el poble o la ciutat). El tipus d'activitats que han caracteritzat les experiències d'educació en el lleure, els estils de relació i la finalitat dels seus programes han anat en aquesta direcció. Aquí rau també el seu gran valor educatiu: la transmissió d'unes actituds bàsiques lligades necessàriament a l'experiència i a la interrelació amb altres persones. 7. Bona part del treball educatiu en el temps lliure consisteix en la transmissió d'unes actituds bàsiques per viure i relacionar-nos amb les altres persones. Existeix en aquest sentit un treball molt important a fer en els hàbits i els valors que s'amaguen al darrere. Evidentment es poden plantejar –i es plantegen en els respectius idearis i projectes educatius– objectius i valors més específics, però segurament la tasca més important i fonamental que cal realitzar des de la majoria de les entitats i serveis d'educació en el lleure, consisteix a practicar i assajar des de l'experiència real valors tan bàsics com el viure junts amb altres persones, amb tot el que això comporta d'acceptació, de renúncia, de respecte, de saber parlar i comunicar idees, d'esperar el torn, de treballar conjuntament, etc. Quants d'aquest valors tan bàsics no tenim la sensació sovint que encara no s'han assolit prou bé? 8. La família i l'escola també tenen aquest mateix repte educatiu. No es tracta que el lleure hagi de treballar uns valors específics diferents d'altres instàncies. En tot cas, cada marc educatiu ha d'aprofitar la seva particularitat i especificitat per treballar, segurament, uns valors fonamentals i bàsics que haurien de ser comuns. A més del que ja hem comentat, podríem parlar també del valor de la inclusivitat. El fet de viure junts s'ha d'entendre des de la diversitat i aquesta situació ens porta a entendre el lleure com un espai inclusiu per excel·lència. Si en algun marc es poden trencar els tòpics i els prejudicis és justament en el temps lliure. A través del joc, de la festa, de la gresca, de l'esport, de moltes de les activitats i pràctiques que es viuen des d'aquest temps "de llibertat" es constata i es proclama que un altre món és possible i que viure junts, a part d'un propòsit, és també una necessitat. 9. Hi ha molts altres valors bàsics que es desprenen del que hem dit: el treball per a la cohesió social, el sentit de la participació en la comunitat i la vida democràtica, etc. No és la meua intenció ara fer-ne una llista. Aquesta feina depèn de cada entitat i moviment en la definició del seu projecte educatiu. Amb tot, penso que hi ha un ampli consens entre les entitats d'educació en el lleure pel que fa a aspectes educatius, objectius i, fins i tot, aspectes metodològics. No seria difícil arribar a uns mínims acceptables per a tots. Existeixen iniciatives prou reeixides de treball en xarxa entre algunes de les entitats dedicades a l'educació en el lleure que ho demostren. Aquestes propostes haurien d'encoratjar-nos per treballar i aprofitar més el potencial d'aquest sector educatiu. En aquesta mateixa línia, també en el lleure intervenen molts altres professionals a part dels educadors i pot ser molt interessant i suggeridor assajar l'intercanvi de projectes, o l'execució conjunta de propostes amb especialistes d'altres àmbits com ara els gestors culturals, els professionals del turisme, els mestres, els psicòlegs, els assistents socials, els professionals de la salut, etc. Potser cal afavorir més punts de contacte, de coordinació i de cogestió d'iniciatives educatives, socials i culturals. 10. Per acabar, suggereixo alguns reptes que recullen part dels comentaris que acabo d'expressar i que d'alguna manera ajudarien a donar més valor al treball educatiu en el temps lliure: · *Valorar més el component social i relacional del grup en les propostes d'educació en el lleure en lloc de l'especialització d'activitats.* El lleure ha de ser vist com un temps idoni per a la integració, la relació i la descoberta dels altres i de l'entorn. · *Proporcionar emocions intenses i saludables, però acompanyar-les també de reflexió.* És precisament per aquesta dimensió de reflexió i de formació crítica i personal que els serveis educatius en el lleure han de poder coexistir i diferenciar-se de les ofertes de lleure més comercials i potser menys educatives. · *Ser coherent amb el fet que el temps lliure és, en el fons, una vivència personal.* Per tant, és molt important la predisposició i l'estat personal amb què es viu aquest temps, tant o més que l'activitat que s'hi du a

terme. · *Partir de la identitat-proximitat al territori però procurar també la relació i el contrast amb altres estructures i iniciatives d'educació en el lleure més àmplies.* Per això és important evitar l'aïllament i el cofoisme i cal conèixer, compartir i intercanviar models, recursos i serveis. · *Reforçar les iniciatives d'educació en el lleure en benefici de la qualitat educativa i de servei que ofereixen.* Existeix una gran diversitat de promotors d'ofertes de lleure i poca clarificació del que suposa una opció educativa entre aquestes propostes. ----- (*) **En aquest grup de debat han participat:** Susagna Escardíbul i Antonia López (Fundació Catalana de l'Esplai); Anna Duch, Roger Badia, Miquel Maydeu (Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya (MEGSJC)); Francesc Garreta (Fundació Pere Tarrés); Enric Canet (Casal d'Infants del Raval); Mariano Royo (Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya); Sílvia Penon Ludoteca Marimba; Roser Argemí (Fundació Jaume Bofill i Lliga dels drets dels pobles); Ana Novella (Senderi, Educació en valors).

[< Prev](#)

[Próximo >](#)

[Opinió](#)